

INDKOMSTER, FORDELING & INCITAMENTER 2016

CEPOS

FORDELINGSPOLITISK REDEGØRELSE

I fordelingspolitisk redegørelse beskriver og analyserer CEPOS relevante tendenser og mål, der vedrører udviklingen i indkomster, fordeling og incitamenter. Det sker primært ud fra egne analyser og beregninger på Danmarks Statistiks personregistre og Økonomi- og Indenrigsministeriets familietyppemodel.

I rapporten beskrives bl.a. udviklingen i realindkomsterne for forskellige grupper (studerende, pensionister, kontanthjælpsmodtagere, LO-lønmodtagere, direktørfamilier mv.).

Udviklingen i ulighed beskrives fra 1940 med særligt fokus på udviklingen under hhv. Nyrup, Fogh, Thorning og Løkke. Det analyseres hvilke drivkræfter, der har været bag stigningen i uligheden siden midten af 1990'erne (demografi, herunder antallet af studerende, boligprisstigninger, politikændringer mv.).

Yderligere analyseres lavindkomstgruppen (personer med disponibel indkomst, der er under halvdelen af medianen). Bl.a. belyses, hvor stor lavindkomstgruppen er, og hvor lang tid man er i gruppen. Desuden foretages en international sammenligning af størrelsen af lavindkomstgruppen.

Der afsluttes med en analyse af dagpengemodtageres incitament til at tage et lavtlønsjob.

Rapportens hovedkonklusioner er:

1. Stort set alle grupper i det danske samfund har haft stigende rådighedsbeløb siden 1994 (studerende med erhvervsarbejde har haft den største fremgang på 90 pct., pensionister har haft en fremgang på ca. 30 pct., en direktørfamilie på 51 pct., mens en enlig dagpengemodtager har haft en fremgang på 16 pct.). Der er visse undtagelser, herunder unge under 30 år på kontanthjælp. De har haft et fald i rådighedsbeløbet på 15 pct., fordi Thorning-regeringens kontanthjælpsreform reducerede kontanthjælpen for unge under 30 år. Dagpengemodtagere under 25 år har oplevet et fald på 52 pct., fordi Nyrup sænkede dagpengene for de unge under 25 år. Betragtes nytilkomne udlændinge på kontanthjælp/integrationsydelse har der været et fald i rådighedsbeløbet for såvel en familie som en enlig udlænding på 32 hhv. 44 pct. fra 1994 til 2016 (pga. Løkkes integrationsydelse).
2. Uligheden er lav i et historisk perspektiv – uligheden faldt markant fra 1940 til 1980. Siden midten af 90'erne har der været en moderat stigning i uligheden.
3. Uligheden er den 3. laveste i en international sammenligning af 35 OECD-lande.
4. Uligheden halveres, når man ser på livsindkomster frem for indkomster i et enkelt år.
5. Stigende boligpriser kan forklare 1/3 af stigningen i uligheden siden 1994. Stigende boligpriser har bidraget til, at Gini-koefficienten er steget med knap 2 point siden 1994, mens aktieindkomsterne har bidraget med 2½ point. Ændret befolknings sammensætning (flere studerende og enlige) kan forklare ca. 1/3 af stigningen i uligheden.
6. Reformer under Fogh, Thorning og Løkke, der har øget beskæftigelsen, har også systematisk øget uligheden.
7. Antallet af borgere, der har en indkomst under halvdelen af medianindkomsten, er det næstlaveste i OECD. Kun Island har færre i lavindkomstgruppen.
8. Der er 39.000 danskere i gruppen af relativt fattige (har tre år i træk haft en indkomst under Thorning-regeringens grænse for relativ fattigdom mv.).
9. Ser man på personer, der har været i gruppen af relativt fattige i 5 år i træk (Thorning-regeringens fattigdomsdefinition), udgør gruppen ca. 8.000 personer eller ca. 0,14 pct. af befolkningen.
10. Antallet af fattige er faldet siden 1999 med ca. 24 pct., hvis man anvender et absolut fattigdomsbegreb, mens det er steget med ca. 74 pct., hvis man anvender en relativ fattigdomsgrænse (som Thorning-regeringen gjorde).

11. En enlig uden børn på maksimale dagpenge taber ca. 10 kr. om måneden ved at tage et lavtlønsjob på ca. 120 kr. i timen.

Publikationen er udarbejdet af cheføkonom Mads Lundby Hansen, chefkonsulent Carl-Christian Heiberg, chefkonsulent Jørgen Sloth Bjerre Hansen og økonom Thomas Due Bostrup.

INDHOLD

1. Udviklingen i indkomster for forskellige befolkningsgrupper siden 1994.....	4
2. Fordeling af indkomster i 2014	6
3. Disponible indkomster (dvs. bruttoindkomst fratrukket skatter)	7
4. Udvikling i ulighed i Danmark siden 1940.....	8
5. Gini-koefficienten i 2014.....	9
6. Udvikling i Gini fra 1987 til 2014.....	11
7. Forklaringer på stigning i uligheden	14
8. Reformen der øger beskæftigelsen øger også uligheden	15
9. Ulighed i et internationalt perspektiv	18
10. Lavindkomstgruppen.....	21
11. Fattigdomsgrænse.....	22
12. Beskrivelse af gruppen af relativt fattige.....	23
13. Udvikling i antallet i gruppen af relativt fattige	24
14. Mobilitet ud af gruppen af relativt fattige	25
15. Sammenfatning – lavindkomstgruppen og gruppen af relativt fattige	26
16. Incitament til at tage et lavtlønsjob.....	27
17. Rockwool Fondens Minimumsbudget	29
Appendiks 1 – Beregninger mht. rådighedsbeløb for dagpengemodtagere	31
Appendiks 2 – Gini-koefficient i OECD-lande	32
Appendiks 3 – Indkomstdefinitioner mv.	33

1. UDVIKLINGEN I INDKOMSTER FOR FORSKELIGE BEFOLKNINGSGRUPPER SIDEN 1994

I dette afsnit betragtes udviklingen i realindkomsterne for personer på overførselsindkomster og for beskæftigede siden 1994. Af tabel 1 fremgår det, at grundsætterne for overførselsindkomsterne er steget realt (dvs. stigning i indkomst fratrasket inflation) i perioden 1994 og frem til 2016. Det fremgår, at et par på folkepension (der modtager grundbeløb, pensions tillæg og ældrecheck) har haft en realindkomstvækst på 31 pct. Ser man på kontanthjælpssatsen for ikke-forsørgere over 30 år, er der tale om en stigning på 30 pct. Af tabellen fremgår det også, at reallønnen for en enlig LO-arbejder er steget med knap 7 pct., mens reallønnen for en direktør er steget med 18 pct. Den beskedne stigning for LO-arbejderen skyldes bl.a., at hans indskud på pension (via arbejdsmarkedspensionssystemet) er øget ganske markant siden 1994. Dette medregnes ikke i tabellens lønbegreb.

Tabel 1. Udvikling i forskellige satser og lønninger, 1994-2016, 2016-prisniveau

	Sats, før skat, kr.		Stigning, pct.
	1994	2016	1994-2016
Folkepension, person i parforhold*	96.900	127.000	31,1
Kontanthjælpssats, ikke-forsørgere over 30 år	101.100	131.600	30,2
Folkepension, enlig*	134.100	166.100	23,9
Direktørløn	837.400	985.900	17,7
Funktionærløn	418.700	493.000	17,7
SU-sats	63.200	71.300	12,8
Kontanthjælpssats, ikke-forsørgere under 30 år	77.500	86.200	11,2
Dagpengesats over 25 år	161.300	174.900	8,4
Kontanthjælpssats, forsørgere over 30 år	201.000	217.400	8,2
LO-arbejder-løn	321.900	343.100	6,6
Kontanthjælpssats, ikke-forsørgere, 29 år	101.100	84.800	-16,1
Dagpengesats under 25 år	201.000	108.700	-45,9

Anm.: *(grundbeløb, pensions tillæg og ældrecheck)

Aldersgrænsen for kontanthjælpssatser var i 1994 23 år og ikke 30 år som i 2016. Lønningerne i Økonomiministeriets familietypermodel er taget fra DAs strukturstatistik. Alle medlemmer af DA indsender oplysninger om, hvad deres ansatte i forskellige jobkategorier (LO-lønmodtager, funktionær mv) får i løn. Ud fra det opgør DA hvad gennemsnitslønnen er for en LO-arbejder, funktionær mv. For overførselsindkomstmodtagere benyttes satserne fra lovgivningen. Økonomiministeriet definerer en direktørløn som værende dobbelt så stor som en funktionærløn.

Kilde: CEPOS-beregninger på Økonomi- og Indenrigsministeriets familietypermodel

Ovenfor er angivet udviklingen i realindkomsterne (dvs. overførselsindkomst/lønindkomst fratrasket inflation). I tabel 2 angives udviklingen i rådighedsbeløb. Her er der til indkomsten tillagt børne- boligtilskud og fratrasket skatter samt udgifter til husleje og daginstitution mv.. Stigningen er korrigeret for forbrugerpriserne, så der er tale om reale stigninger. Det fremgår, at næsten alle grupper har oplevet en fremgang i levestandarden siden 1994 og frem til 2016. Undtagelsen er unge i dagpenge- og kontanthjælpssystemet, samt nytilkomne udlændinge på kontanthjælp/integrationsydelse, jf. nedenfor.

Tabel 2. Rådighedsbeløb for udvalgte familietyper, 1994-2016, 2016-prisniveau

	Rådighedsbeløb efter bolig- og daginstitutionsudgifter, kr.		%-vis stigning
	1994	2016	1994-2016
Par			
Privatansatte funktionærer med 2 børn i børnehave og SFO, lejebolig	325.500	496.400	52,5
Direktørfamilie med 2 børn i børnehave og SFO, ejerbolig	475.000	714.800	50,5
Privatansatte funktionærer med 2 børn i børnehave og SFO, ejerbolig	338.900	502.100	48,1
Pensionistpar med en ATP, lejebolig	127.100	174.800	37,6
Pensionistpar med en ATP, ejerbolig	133.000	176.300	32,5
LO-par med 2 børn i børnehave og SFO, lejebolig	268.600	345.100	28,5
LO-par med 2 børn i børnehave og SFO, ejerbolig	273.100	342.600	25,5
LO-par, ingen børn, ejerbolig	282.500	342.800	21,3
Par på kontanthjælp med 2 børn i børnehave og SFO, lejebolig	158.300	188.700	19,2
Par på integrationsydelse* med 2 børn i børnehave og SFO, lejebolig	158.300	107.700	-31,9
Enlige			
Enlig udeboende studerende, lejebolig (med erhvervsarbejde)	61.200	116.100	89,7
Enlig kontanthjælpsmodtager, ikke-forsørger, over 30 år, lejebolig	49.300	70.200	42,3
Enlig pensionist med ATP, lejebolig	81.000	108.700	34,3
Enlig pensionist med ATP, ejerbolig	79.700	103.100	29,4
Enlig LO-arbejder, ikke-forsørger, lejebolig	125.500	156.100	24,4
Enlig LO-arbejder, ikke-forsørger, ejerbolig	119.500	146.300	22,4
Enlig dagpengemodtager, over 25 år, ikke-forsørger, lejebolig	81.100	93.900	15,8
Enlig udeboende studerende, lejebolig (uden erhvervsarbejde)	28.000	30.900	10,0
Enlig kontanthjælpsmodtager, under 30 år, ikke-forsørger, lejebolig	49.300	41.800	-15,3
Enlig på integrationsydelse*, ikke-forsørger, over 30 år, lejebolig	49.300	27.900	-43,5
Enlig dagpengemodtager under 25 år, ikke-forsørger, lejebolig	91.600	43.600	-52,4

Anm.: *I 1994 fik indvandrere kontanthjælp i stedet for integrationsydelse

Kilde: CEPOS-beregninger på Økonomi- og Indenrigsministeriets familietypemodell

Det fremgår, at studerende med erhvervsarbejde (helt op til aftrapningsgrænsen for SU) har haft en fremgang i rådighedsbeløbet på 90 pct.¹ Det er den gruppe i samfundet med størst fremgang i levestandarden. Dernæst kommer den privat ansatte funktionærfamilie og direktørfamilie, som har haft en fremgang i rådighedsbeløbet på 53 hhv. 51 pct. LO-familien med 2 børn i ejerbolig har haft en fremgang på 26 pct., mens et pensionistpar med ATP i lejeboelig har haft en realindkomstfremgang på 38 pct. Det fremgår desuden, at rådighedsbeløbet for en enlig LO-arbejder er steget med 22-24 pct., mens selve lønfremgangen kun har været på knap 7 pct. Når rådighedsbeløbet alligevel er steget med 22-24 pct., så skyldes det i høj grad, at skatten for en LO-arbejder er lettet betydeligt. Bl.a. fordi mellemskatten er fjernet, og jobfradraget er indført og øget.

For unge under 30 år på kontanthjælp har der været en nedgang i rådighedsbeløbet på 15 pct. Det skyldes, at Thorning-regeringens kontanthjælpsreform i 2014 sænkede kontanthjælpen for unge under 30 år.

For unge under 25 år på dagpenge (i mere end 6 måneder) har der også været en nedgang i levestandarden på 52 pct. Det skyldes Nyrups ungeindsats fra 1996, der bl.a. kan betyde halvering af dagpenge for unge under 25 år efter 6 måneders ledighed.

¹ Som vist i tabel 1 er SU-satsen kun steget med 12,8 pct. Den store stigning i rådighedsbeløbet skyldes, at fribeløbet for erhvervsarbejde er markant forhøjet.

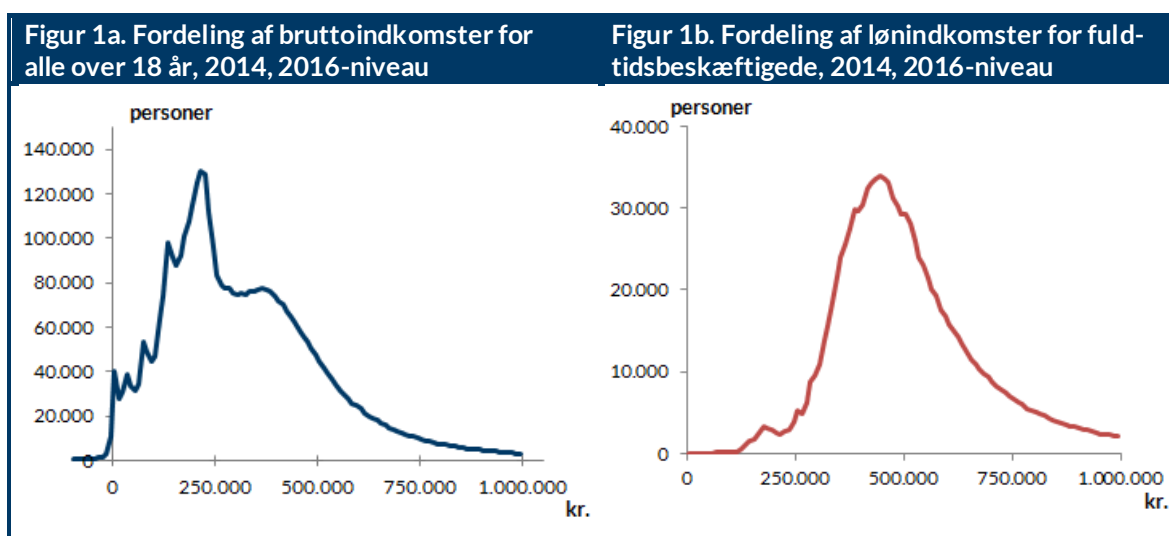
Løkkens kontanthjælpsloft reducerer kontanthjælpen for nogle personer. Disse grupper har dog overordnet fortsat en fremgang i rådighedsbeløbet siden 1994.

Betragtes nytilkomne udlændinge på kontanthjælp/integrationsydelse har der været et fald i rådighedsbeløbet for såvel en familie som en enlig udlænding på 32 hhv. 44 pct. fra 1994 til 2016. Det skyldes, at udlændinge i 1994 fik almindelig kontanthjælp. I dag får nytilkomne udlændinge integrationsydelse, der som udgangspunkt svarer til SU.

Det overordnede billede er, at næsten alle grupper i samfundet har haft en fremgang i rådighedsbeløbet i perioden 1994-2016. Det skal ses i sammenhæng med, at produktiviteten er steget (produktion pr. time), og derfor er lønningerne også steget. Overordnet reguleres overførselsindkomsterne i takt med lønningerne i den private sektor. Hertil kommer, at der har været ændringer i overførselsindkomster. F.eks. er ældrechecken indført, hvilket har øget indkomsterne meget for folkepensionister uden privat pensionsopsparing. Desuden har der været ændringer i kontanthjælpen i såvel opadgående som nedadgående retning. Endelig har ændringer i skattesystemet også påvirket udviklingen.

2. FORDELING AF INDKOMSTER I 2014

Den gennemsnitlige bruttoindkomst (før skat) pr. voksen dansker udgjorde i 2014 353.000 kr. (i 2016-niveau), se figur 1a. Bruttoindkomst dækker over lønindkomst, selvstændiges indkomst, overførselsindkomst mv. I denne opgørelse er der både modtagere af overførselsindkomster og lønindkomst.

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

Ser man på lønindkomsten (inklusive pensionsindbetaling) for fuldtidsbeskæftigede før skat, så udgør den gennemsnitlige årlige lønindkomst 555.000 kr. (i 2014 opskrevet til 2016-niveau), jf. figur 1b. Medianindkomsten (den midterste person i indkomstfordelingen) udgør 489.000 kr. Ca. 26.000 personer har en lønindkomst under 230.000 kr. (knap 120 kr. i timen) årligt, og 59.000 personer har en lønindkomst på over 1 mio. kr.

3. DISPONIBLE INDKOMSTER (DVS. BRUTTOINDKOMST FRATRUKKET SKATTER)

Ovenfor er bruttoindkomster beskrevet. Dvs. indkomster før skat. I dette afsnit ses på disponible indkomster. Her er der fratrasket indkomstskatter. Desuden benyttes "den ækvivalerede disponible indkomst" som indkomstmål, jf. boks 1.

Boks 1. Stordriftsfordele i familier: Fra faktiske til ækvivalerede indkomster

Ved opgørelsen af de disponible indkomster benyttes de såkaldte ækvivalerede disponible indkomster, som tager højde for stordriftsfordelene ved at være flere i familien.

Et ægtepar behøver ikke at have en indkomst, der er dobbelt så stor som en enlig, for at have den samme levestandard. Det skyldes, at der er stordriftsfordele ved at bo flere i samme husholdning (to personer behøver fx ikke to køleskabe, men kan deles om et). Den ækvivalerede indkomst er altså et mål for, hvor meget der er til rådighed for hver enkelt person i familien, når der tages højde for stordriftsfordele.

Sammenhængen mellem udgiftsbehovet og antallet af familiemedlemmer kan approksimeres ved et såkaldt ækvivalensmål. Finansministeriet og denne analyse anvender et ækvivalensmål givet ved (antal personer i familien)^{0,6}.

Hvis en enlig uden børn har en disponibel indkomst efter skat på f.eks. 200.000 kr., skal en familie med 2 medlemmer have en disponibel indkomst efter skat på $200.000 \cdot 2^{0,6} = 303.000$ kr. for at opnå den samme levestandard, jf. tabel 3.

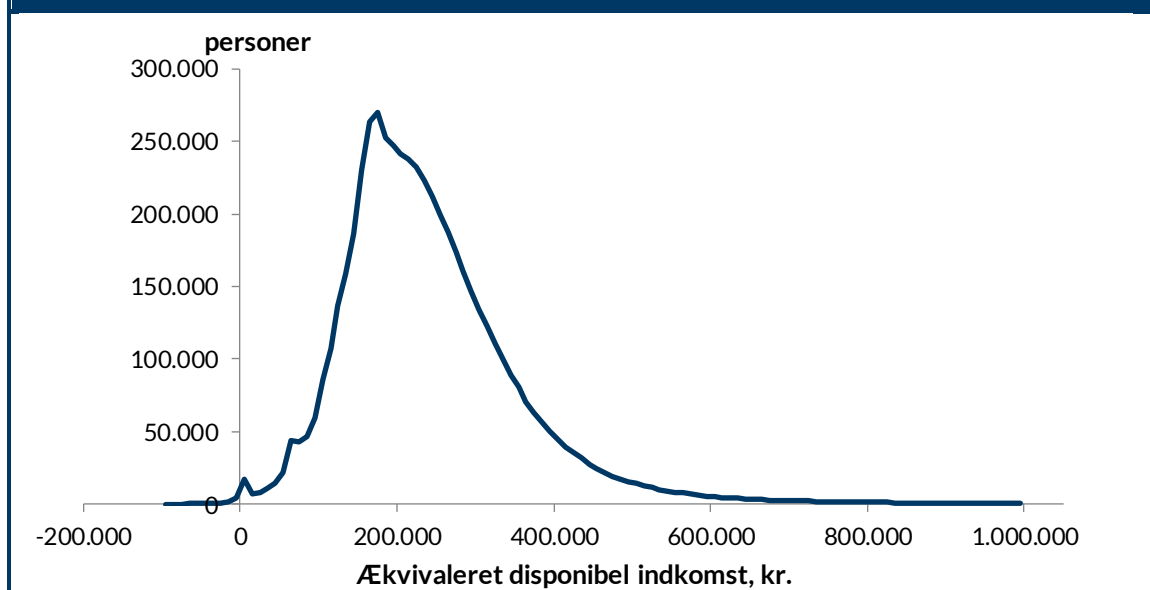
Den ækvivalerede disponible indkomst for hvert familiemedlem er derfor defineret som familiens samlede disponible indkomst divideret med (antal personer i familien)^{0,6}.

Tabel 3. Ækvivaleret og faktisk disponibel indkomst

Antal børn	Enlige			Par		
	0	1	2	0	1	2
Faktisk disponibel indkomst	200.000	303.100	386.600	303.100	386.600	459.500
Ækvivaleret indkomst	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000

Den disponible indkomst (dvs. bruttoindkomst fratrasket skatter og private pensionsindbetalinger) for en gennemsnitsdansker var i 2014 i gennemsnit ca. 249.000 kr. regnet i 2016-niveau eller knap 21.000 kr. om måneden, målt ved den ækvivalerede disponible indkomst. Fordelingen af de ækvivalerede disponible indkomster for hele befolkningen fremgår af figur 2.

Figur 2. Fordeling af ækvivalerede disponible indkomster, 2014, 2016-niveau

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

De 10 pct. med laveste indkomster havde i 2014 i gennemsnit et årligt rådighedsbeløb på knap 126.000 kr. (10.500 kr. om måneden), svarende til knap en tredjedel af den gennemsnitlige indkomst for de rigeste 10 pct. (ca. 383.000 kr. årligt).

4. UDVIKLING I ULIGHED I DANMARK SIDEN 1940

De senere år har der været stort fokus på, at uligheden er vokset. Det er korrekt, at uligheden de seneste 20 år er steget (dette belyses i afsnit 6), men hvad, der ofte glemmes, er, at disse stigninger følger oven på en periode fra omkring 1940 til omkring 1980 med kraftigt faldende ulighed til et meget lavt niveau. I det store billede har de seneste 20 års stigning været relativ lille, når man ser på ulighedens danmarkshistorie tilbage til 1940.

Normalt måles uligheden ved Gini-koefficienten for de disponible indkomster, men Danmarks Statistik opgør ikke registerdata fra før 1987 til disse beregninger. Et nyligt publiceret studie fra 2016 af Atkinson og Søgaard² undersøger udviklingen i fordelingen af de skattepligtige indkomster (dvs. før skat) over en meget lang periode. Atkinson og Søgaard ser både på top 1 pct.'s andel af indkomsterne samt udviklingen i Gini-koefficienten³.

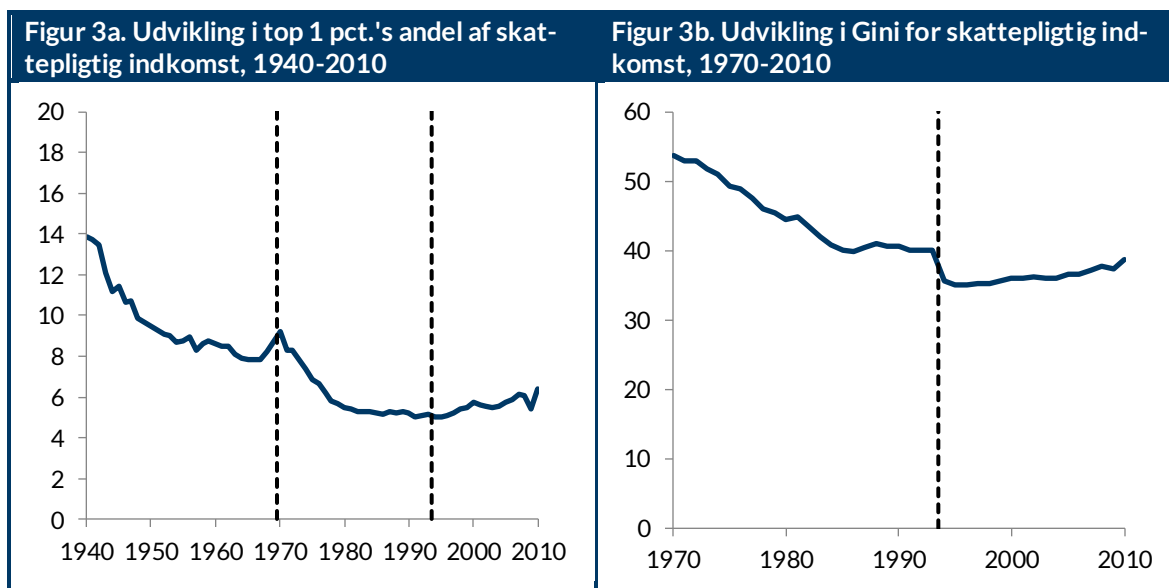
Top 1 pct.'s indkomstandel er mere end halveret fra ca. 14 pct. af de samlede indkomster i 1940 til 5½ pct. i 1980, jf. figur 3a. I de senere år er top 1 pct.'s indkomstandel vokset en smule fra 5½ i 1980 til 6½ pct. i 2010. Dvs. at top 1 pct.'s indkomstandel i 2010 fortsat er under halvdelen af niveauet i 1940. Så i et historisk perspektiv er uligheden i dag meget lav. Dette konkluderer de to forfattere også: "(...) even

² "The long run history of income inequality in Denmark", Anthony B. Atkinson og Jakob E. Søgaard, Scandinavian Journal of Economics 118(2), 264–291, 2016

³ Studiet indeholder data for et indkomstbegreb, der ligger tæt op ad den disponible indkomst ("assessed income"). Her er der dog ikke data for hele perioden, herunder ikke for perioden 1967–1980. Udviklingen i f.eks. top 1 pct.'s indkomstandel siden 1940 er dog omtrent den samme for skattepligtig indkomst og "assessed income".

though there has been an increase in inequality since the 1980s, inequality has, by historical standards, remained low."

Overordnet findes samme konklusion for Gini-koefficienten som for top 1 pct., nemlig at indkomstuligheden er faldet gennem de sidste 100 år: "(...) *it is clear that the Gini coefficient has fallen substantially in Denmark over the past century*". Den visuelle fremstilling vanskeliggøres af en række databrud. Ser man på udviklingen i Gini-koefficienten siden 1970, så fremgår det også klart, at uligheden er faldet særligt fra 1970 til midten af 1980'erne, jf. figur 3b. Efterfølgende er der sket en mindre stigning frem til i dag, men niveauet i dag er markant lavere end i 1970⁴.

Anm.: Databrud i 1970 og 1994. I figuren til venstre (top 1 pct.) er der justeret for databruddet. Dette er ikke muligt i figuren til venstre (Gini).

Kilde: A. B. Atkinson & J. E. Sogaard: "The long run history of income inequality in Denmark"

5. GINI-KOEFFICIENTEN I 2014

Gini-koefficienten er det mest udbredte mål for uligheden. Hvis alle havde præcis det samme rådighedsbeløb, ville Gini-koefficienten være 0, mens den ville være 100 pct., hvis en person modtog al indkomst, og resten af befolkningen dermed ikke havde nogen indkomst. Jo større Gini-koefficienten er, jo mere ulige er indkomsterne fordelt. CEPOS har på baggrund af Danmarks Statistiks personregistre beregnet Gini-koefficienten til 27,7 pct. Finansministeriets beregner Gini-koefficienten til 26,6, mens Danmarks Statistik beregner den til 28,3.

Gini-koefficienten kan opdeles i bidrag fra de enkelte indkomstkategorier (løn, overførsler, skatter mv.) ved hjælp af de såkaldte koncentrationsindeks.⁵

⁴ Studiet har fokus på en ensartet indkomstdefinition over tid. Derfor medtages ikke aktieindkomst, mens lejeværdi af egen bolig ikke indgår fra 2000 og frem, fordi man her overgår til beskatning ved ejendomsværdiskatten. Derfor er stigningen i uligheden siden 1990'erne i denne analyse også mindre end i analysen i afsnittet "Udviklingen i Gini i perioden 1987-2014" nedenfor.

⁵ Se f.eks. Økonomiministeriets publikation "Fordeling og Incitament 2013" for en nærmere forklaring af metoden.

At Gini-koefficienten ikke er højere end 27,7 pct. skyldes en kraftig omfordeling via skatter og offentlige overførsler. Således bidrager erhvervsindkomst (dvs. lønindkomst og selvstændiges indkomst) med 43 pct.point og kapitalindkomst med 8,7 pct.point, mens overførselsindkomster og skatter bidrager til at reducere Gini'en med henholdsvis 6,5 pct. point og 17,6 pct.point, jf. tabel 4b.

Blandt overførslerne bidrager folkepensionen mest til den lave Gini-koefficient (-2,9 pct. point). Ser man på skatterne, så er kommuneskatten den, som bidrager til den største reduktion (-7,0 pct.point) i uligheden. Topskattens bidrag til at reducere uligheden (-1,3 pct. point) er mindre end en tiendedel af de samlede skatters effekt. Det skal bemærkes, at kommuneskatten betyder meget mere provenumæssigt (229,3 mia. kr. i 2016)⁶ end topskatten (17,1 mia. kr.)⁷.

Tabel 4a. Bidrag til Gini-koefficienten 1994, pct.		Tabel 4b. Bidrag til Gini-koefficienten 2014, pct.	
Erhvervsindkomst	44,5	Erhvervsindkomst	43,0
Kapitalindkomst	3,3	Kapitalindkomst	8,7
- Aktieindkomst	1,0	- Aktieindkomst	3,6
- Lejeværdi af egen bolig	1,7	- Lejeværdi af egen bolig	3,6
- Nettoerter	-3,5	- Nettoerter	-1,8
- Anden formueindkomst	4,1	- Anden formueindkomst	3,4
Overførsler	-7,4	Overførsler	-6,5
- Folkepension	-3,6	- Folkepension	-2,9
- Dagpenge	-0,3	- Dagpenge	-0,2
- Kontanthjælp	-1,5	- Kontanthjælp	-0,9
- SU	-0,4	- SU	-1,0
- Andre overførsler	-1,5	- Andre overførsler	-1,6
Personskatter	-18,8	Personskatter	-17,6
- Arbejdsmarkedsbidrag	-2,1	- Arbejdsmarkedsbidrag	-3,3
- Kommuneskat	-6,0	- Kommuneskat	-7,0
- Bundskat	-4,3	- Sundhedsbidrag	-1,4
- Mellemsskat	-0,9	- Bundskat	-2,2
- Topskat	-1,0	- Topskat	-1,3
- Andre skatter	-4,4	- Andre skatter	-2,4
Andet	1,0	Andet	0,0
Disponibel indkomst	22,6	Disponibel indkomst	27,7

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

Det skal bemærkes, at ovenstående Gini-koefficient på 27,7 pct. er udtryk for et øjebliksbillede. Hvis man i stedet ser på livsindkomster, falder Gini-koefficienten til ca. det halve⁸. Gini-koefficienten kan være meget høj i et enkelt år, hvis der f.eks. er mange studerende. Studerende har imidlertid kun en lav indkomst, mens de er studerende. Når de er færdige med studiet, får de typisk høje indkomster (se i øvrigt boks 2 om perspektiverende overvejelser omkring Gini-koefficienten).

⁶ Økonomisk Redegørelse, december 2016

⁷ Økonomisk Redegørelse, december 2016

⁸ Se Fordeling og incitamenter 2016 fra Skatteministeriet.

Boks 2. Perspektiverende overvejelser omkring Gini-koefficienten

Danmark er kendetegnet ved små indkomstforskelle, høj grad af omfordeling gennem skatter og overførsler samt en stor offentlig sektor med skatteyderfinansieret adgang til bl.a. uddannelse og sundhedsydelser. Det betyder, at stort set alle, uanset familiemæssig baggrund, kan opretholde en relativ høj levestandard. Bagsiden af medaljen er, at de små indkomstforskelle samt de høje skatter og afgifter reducerer gevinsten ved at gøre en ekstra indsats, ligesom det høje niveau for indkomsterstøttende offentlige overførsler mindsker gevinsten ved arbejde frem for ledighed. Der er således et trade-off mellem ønsket om lighed og ønsket om velstand og vækst.

Når man vurderer omfanget af ulighed i Danmark, skal man huske, at den målte ulighed i høj grad er udtryk for, at der er tale om et øjebliksbillede af individer, som befinder sig på forskellige stadier i livet. I dette øjebliksbillede vil f.eks. en studerende uden anden indkomst end SU fremtræde som fattig, på trods af at han har udsigt til en pæn indkomst gennem hele arbejdslivet. Det er svært at se, at denne form for ulighed skulle være et problem.

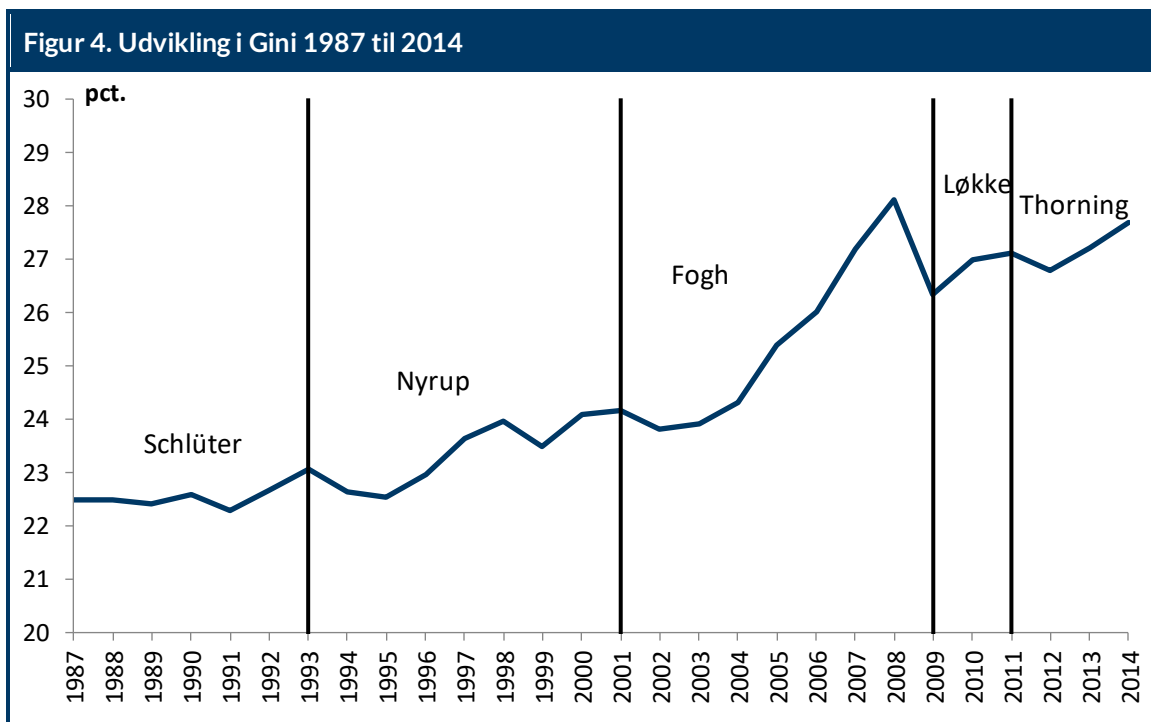
Den målte ulighed er også et udtryk for, at folk har forskellige præferencer. Nogle personer lægger større vægt på fritid eller samvær med deres børn end andre og har derfor valgt at gå hjemme eller arbejde på halv tid. Disse personer vil typisk have lave indkomster og dermed bidrage til, at uligheden bliver større. Andre har valgt et krævende job med lange arbejdstider mod til gengæld at få en større løn og muligheden for at gøre karriere. Igen er der tale om en målt ulighed, som ikke er udtryk for forskelle i muligheder.

Man bør også være opmærksom på, at det offentlige forbrug ikke indgår i opgørelsen af rådighedsbeløbet. Det offentlige forbrug udgør ca. 530 mia. kr., svarende til en fjerdedel af de samlede indkomster, og går i højere grad til personer med relativt lave indkomster end til personer med høje indkomster. Udeladelsen af det offentlige forbrug betyder, at fordelingen af disponible indkomster er signifikant mere ulige end de reelle forbrugsmuligheder. Danmark har det næsthøjeste offentlige forbrug som andel af BNP i OECD.

Endelig er det ikke alle indkomster, som registreres og derfor indgår i opgørelsen af folks indkomst. Iflg. Rockwool Fonden er det op imod en fjerdedel af den voksne befolkning, som arbejder sort i løbet af et år. Dertil kommer skattefrit gør-det-selv arbejde. Personer, der får en betydelig del af deres indkomster fra sort arbejde, vil optræde med misvisende lave indkomster.

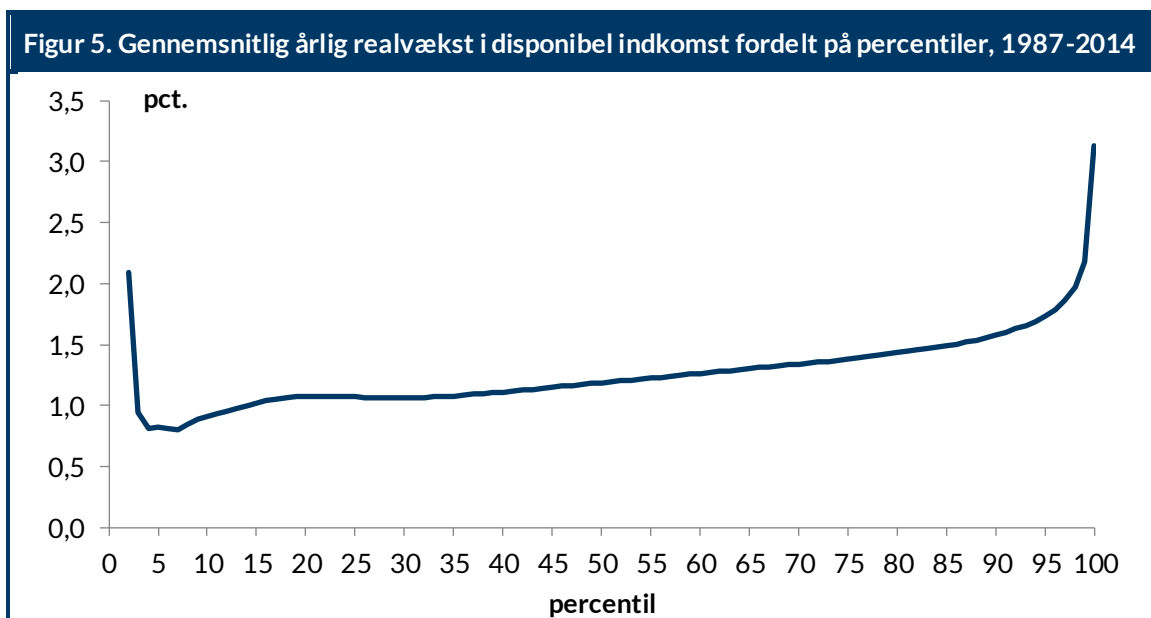
6. UDVIKLING I GINI FRA 1987 TIL 2014

Siden 1987 er uligheden målt ved Gini-koefficienten i Danmark steget. Gini-koefficienten er således steget med knap 5 pct.point, fra 22,5 pct. til 27,7 pct. jf. figur 4. Frem mod midten af 90'erne er der ikke de store bevægelser i Gini-koefficienten, men herefter stiger den stort set hver eneste år indtil finanskrisen. Det bemærkes, at under alle statsministrene Nyrup, Fogh, Løkke og Thorning er uligheden steget.

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

Baggrunden for den stigende ulighed er, at den gennemsnitlige årlige vækst i disponibel indkomst for lavindkomstgrupperne har været mindre end for højindkomstgrupper. F.eks. har gruppen med de 10-20 pct. laveste indkomster haft en gennemsnitlig stigning på ca. 1 pct. om året, mens gruppen i 8. og 9. decil har haft en lidt større gennemsnitlig stigning på ca. 1½ pct. om året. Gruppen med de 1 pct. højeste indkomster (den 100. percentil) har haft en gennemsnitlig stigning på godt 3 pct. om året, jf. figur 5.

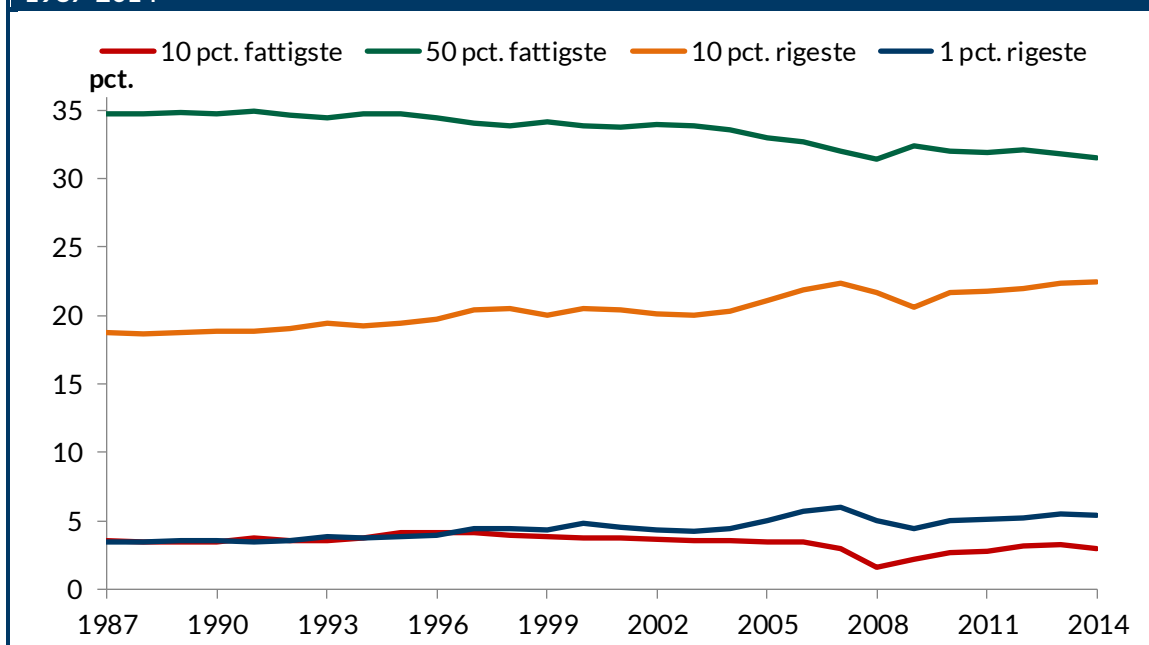

Anm.: Da 1. percentil har en negativ disponibel indkomst, er der ikke medtaget en vækstrate for denne.

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

I figur 6 nedenfor er angivet forskellige indkomstgruppers andel af de samlede disponible indkomster. Det fremgår, at top 1 pct.'s andel af de disponible indkomster er steget fra 3½ pct. i 1987 til 5½ pct. i 2014. De 10 pct. rigestes andel er steget fra knap 19 til 22½ pct. Den halvdel med laveste indkomsters andel er faldet fra knap 35 til 31½ pct.

Figur 6. Andel af de samlede ækvivalerede disponible indkomster fordelt på indkomstgrupper, 1987-2014

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

Når man vurderer udviklingen i indkomstfordelingen, er det værd at bemærke, at jo mere de højeste indkomster stiger, desto mere betaler de alt andet lige i skat. I 1994 betalte de 10 pct. rigeste 27,3 pct. af de samlede skatter og afgifter, mens de betalte 30,2 pct. i 2014. Såfremt de rigeste 10 pct. havde betalt den samme andel i 2014 som i 1994, ville de have betalt ca. 20 mia. kr. mindre i skat, svarende til finansieringen af ca. 33.000 offentlige ansatte.

Tabel 5. Samlede skatte- og afgiftsbetalinger fordelt på indkomstdeciler, 2016-niveau

	1994		2014	
	Samlede skatte- og afgiftsbetalinger	Andel af skatte- og afgiftsbetalinger	Samlede skatte- og afgiftsbetalinger	Andel af skatte- og afgiftsbetalinger
	mia. kr.	pct.	mia. kr.	pct.
10 pct. fattigste	9,3	1,5	8,5	1,2
20 pct. fattigste	33,1	5,5	34,5	4,9
30 pct. fattigste	65,3	10,8	69,7	9,8
40 pct. fattigste	103,9	17,1	111,8	15,8
50 pct. fattigste	150,2	24,7	163,4	23,0
50 pct. rigeste	457,3	75,3	546,1	77,0
40 pct. rigeste	401,7	66,1	483,1	68,1
30 pct. rigeste	336,1	55,3	408,7	57,6
20 pct. rigeste	259,4	42,7	321,3	45,3
10 pct. rigeste	166,1	27,3	213,9	30,2
5 pct. rigeste	106,5	17,5	144,0	20,3
1 pct. rigeste	38,9	6,4	60,7	8,6
Alle	607,6	100,0	709,4	100,0

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

7. FORKLARINGER PÅ STIGNING I ULIGHEDEN

Siden 1994 er uligheden målt ved Gini-koefficienten steget med 5 pct.point. En af forklaringerne er stigningen i kapitalindkomsterne (dvs. aktieindkomst, imputeret indkomst fra boligen mv.). En betydelig del af kapitalindkomsterne kommer fra stigende boligpriser. I beregningen af Gini-koefficienten beregnes en imputeret indkomst på 4 pct. af ejendomsværdien. Siden 1994 er boligpriserne steget markant, hvilket har bidraget til, at kapitalindkomsterne er steget betydeligt. Bidraget fra boligprisstigningerne til stigningen i Gini-koefficienten har udgjort knap 2 pct.point. Når boligpriserne er steget hænger det bl.a. sammen med, at Nyrup-regeringen reducerede lejeværdien af egen bolig, forlængede løbetiden på realkreditlån fra 20 til 30 år, fjernede kravet om mix-lån (en del af lånet skulle være serielån) og introducerede flexlån, som har reduceret lånerenten. Under Fogh har ejendomsværdiskattestoppet og afdragsfrie lån bidraget til boligprisstigningerne. Endelig har et faldende renteniveau været en stærkt medvirkende forklaring på boligprisstigningerne. Også stigningerne i aktiekurserne de seneste 2 årtier har medvirket til stigningen i uligheden. Beregningerne i afsnit 5 viser, at stigende aktieindkomster kan forklare en stigning i Gini-koefficienten på 2½ point i perioden 1994-2014. Ifølge Skatteministeriet⁹ kan en del af stigningen i Gini-koefficienten fra aktieindkomst skyldes, at man er blevet bedre til at registrere aktieindkomsterne, dvs. at stigningen i uligheden formentligt er overvurderet.

Tabel 6. Boligprisers bidrag til stigning i Gini-koefficienten 1994-2014, pct.

	1994	2014	Forskel
Bidrag fra lejeværdi af egen bolig til gini	1,7	3,6	1,8

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

Desuden har befolkningssammensætningen også ændret sig markant. I perioden er der kommet markant flere pensionister og flere studerende. De studerende har den laveste indkomst i Danmark, hvil-

⁹ Kilde: Fordeling og Incitamenter 2016, Skatteministeriet

ket betyder, at uligheden vokser, når der kommer flere studerende. Ændringen i befolkningssammensætningen siden 1994 kan forklare ca. 1/3 af stigningen i uligheden¹⁰.

Ser man på politik-ændringer, så har Finansministeriet under Fogh, Løkke og Thorning opgjort effekter af politik-tiltag (ændringer i skatter, overførselsindkomster mv.) på uligheden. En sammentælling af Gini-effekten af de reformer og politik-tiltag, der er gennemført siden 2001 (og som der er udført beregninger for) viser en samlet effekt på i størrelsesordenen 1½ point, jf. tabel 7.

8. REFORMER DER ØGER BESKÆFTIGELSEN ØGER OGSÅ ULIGHEDEN

Nedenfor er der set på effekten på uligheden af diskretionære politik-tiltag fra gennemførte reformer siden 2001. Det er dels forslag, der ændrer på skatter og dels overførselsindkomster. Det fremgår, at forslag, der øger beskæftigelsen, systematisk øger uligheden. Det hænger sammen med, at når beskæftigelsen skal øges, så skal guleroden ved at tage et job være større.

Tabel 7. Reformers effekt på strukturel beskæftigelse og ulighed

	Effekt på Gini- koefficienten pct.point	Ændring i strukturel beskæftigelse personer
Ejendomsværdiskattestop 2002-2014	0,2	
Forårspakken fra 2004	0,15	9.700
Lavere skat på arbejde fra 2007	0,15	7.600
Forårspakke 2.0 fra 2009	0,46	18.300
Genopretningsaftalen fra 2010	0,04	12.300
Finanslov 2012	-0,14	-2.750
Skattereform, 2012	0,29	11.000
Reform af førtidspension og fleksjob, 2012	0,07	5.000
SU-reform, 2013	0,1	6.000
Kontanthjælpsreform, 2013	0,07	4.500
Vækstplan DK, 2013	-0,02	1.000
Sygedagpengereform, 2013	0,01	700
Aftale om en vækstpakke, 2014	0,08	1.300
Finanslov 2015	-0,04	-1.000
Finanslov 2016	0,08	1.700
I alt	1,5	

Anm: Virkning i 2020 eller varig virkning. Effekten på Gini-koefficienten som følge af reformerne under Thorning er ekskl. ændringer i off. forbrug.

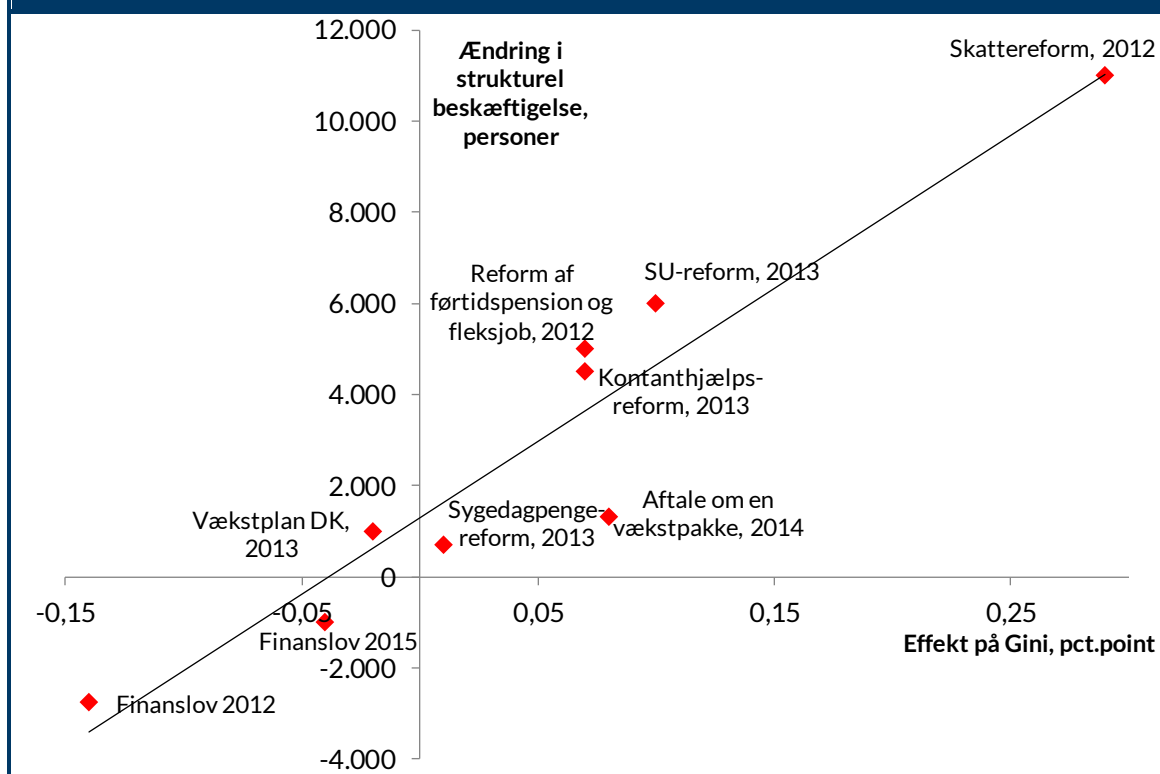
Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 6 af 7. august 2015, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 113 af 7. september 2015, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 124 af 1. december 2014, Aftaletekst for forlig om reform af sygedagpengesystemet, Reformpakke 2020, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 208 af 15. februar 2013, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 138 (L 1) af 20. november 2015, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 177 (L1) af 30. november 2015 samt CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

¹⁰ Vismandsrapporten efteråret 2016 og "Befolkningsudviklingen og dekomponering af Theil-indekset", De Økonomiske Råd 2016.

Når der gennemføres reformer i Danmark, beregner Finansministeriet reformens effekt på beskæftigelse og ulighed. I figur 7 er vist effekten af Thorning-regeringens reformer og finanslove. Beregninger er foretaget af Finansministeriet under Corydon. Som det fremgår, peger de alle på nær én (vækstpakken fra 2013, der sænkede selskabsskatten og reducerede væksten i det offentlige forbrug) på en positiv sammenhæng mellem ulighed og beskæftigelse/vækst, dvs., at når beskæftigelsen øges som følge af reformer, så stiger uligheden. Tilsvarende viser de, at når uligheden reduceres via reformer, så reduceres beskæftigelsen.

Den reform, som øgede uligheden mest under Thorning, var skattereformen. Den forhøjede bl.a. topskattegrænsen, og den sænker stigningen i overførselsindkomster som dagpenge, kontanthjælp mv. med 5 pct. frem mod 2023. Den positive effekt på beskæftigelsen er på 11.000 personer i 2020, mens uligheden stiger med 0,29 point på Gini-koefficienten. En af de få reformer, der reducerede uligheden var finansloven fra 2012. Den fjernede starthjælpen, kontanthjælpsloftet mv. og øgede skatter og afgifter. Effekten på beskæftigelsen var et fald på 2.750 personer, mens Gini-koefficienten faldt med 0,14 point.

Figur 7. Reformers effekt på strukturel beskæftigelse og ulighed under Thorning

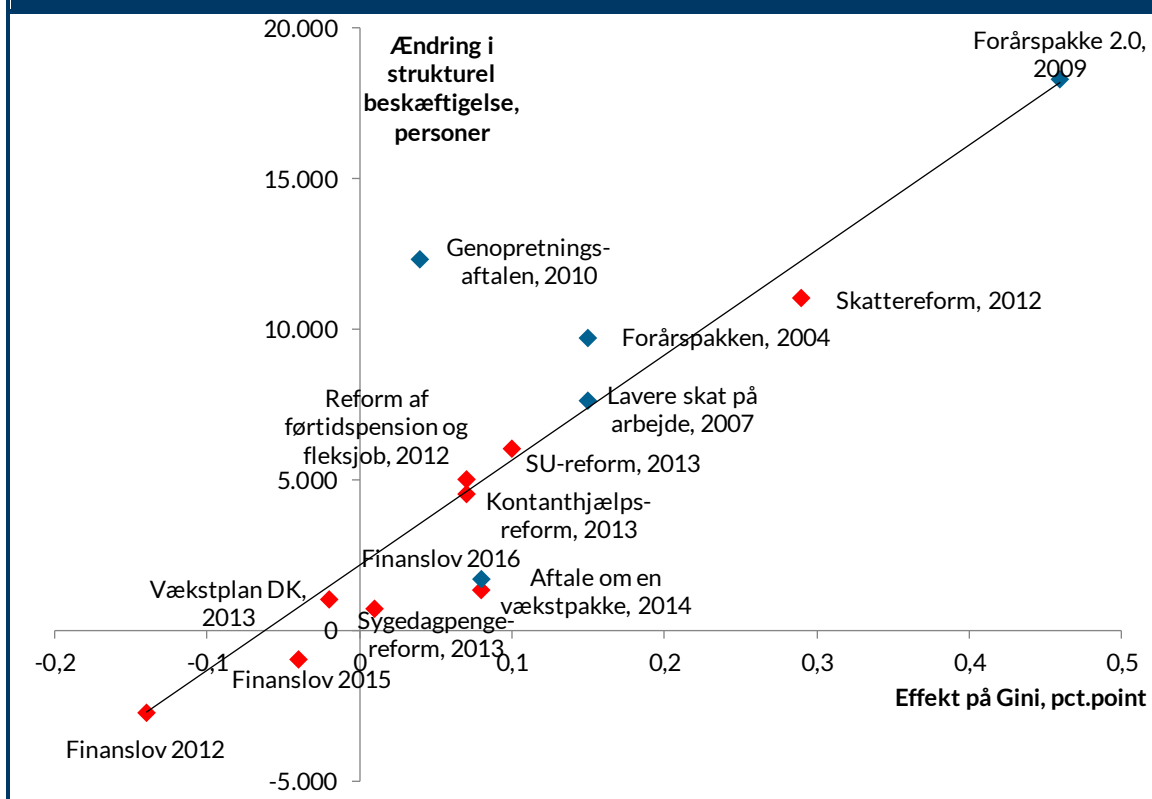
Anm: Virkning i 2020 eller varig virkning. Effekten på Gini-koefficienten som følge af reformerne under Thorning er ekskl. ændringer i off. forbrug.

Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 6 af 7. august 2015, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 113 af 7. september 2015, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 124 af 1. december 2014, Aftaletekst for forlig om reform af sygedagpengesystemet.

Når Thorning-regeringen gennemførte så mange reformer, som øgede uligheden, er det formentlig ikke fordi, at Thorning-regeringen foretrak et mere ulige samfund. Det skyldes formentlig, at Thorning-regeringen ønskede at øge beskæftigelsen og vækstpotentialet, og at man kunne acceptere den stigende ulighed. Reformen, der øger vækst og beskæftigelse vil typisk øge uligheden. Fordi sådanne reformer vil kræve, at det bliver mere attraktivt at arbejde, producere og investere. Det kræver typisk lavere marginalsat, lavere overførselsindkomster og lavere kapitalbeskatning. Det medfører typisk øget ulighed.

Det er meget svært at finde på konkrete reformer, som både øger lighed og vækst i Danmark. Nedenfor er angivet sammenhængen mellem ulighed og beskæftigelse (når man ser på reformer), når der inkluderes reformer fra VK-perioden (alle tal er fra Finansministeriet). Det fremgår igen, at der er en klar tendens til at reformer, der øger beskæftigelsen, har som bi-effekt, at uligheden øges. Andre forhold end reformer påvirker dog også uligheden. Det kan være ændringer på arbejdsmarkedet, ændringer i boligpriser, aktiekurser mv. Disse størrelser kan politikerne ikke kontrollere direkte.

Figur 8. Reformers effekt på strukturel beskæftigelse og ulighed, 2004-2015

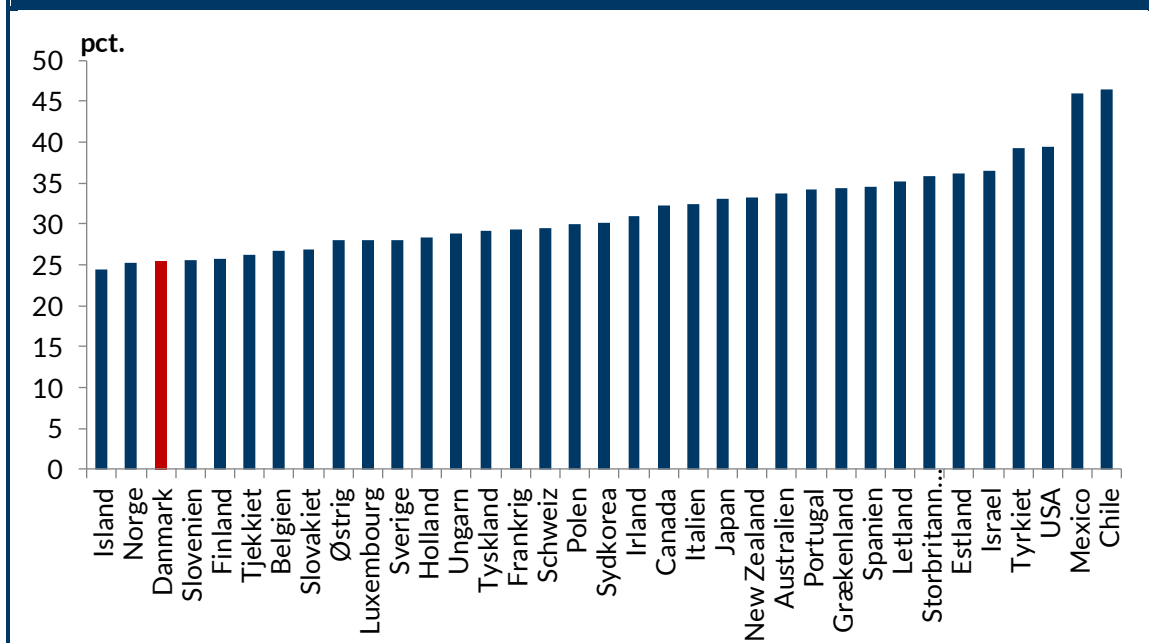
Anm: Virkning i 2020 eller varig virkning. Effekten på Gini-koefficienten som følge af reformerne under Thorning er ekskl. ændringer i off. forbrug.

Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 6 af 7. august 2015, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 113 af 7. september 2015, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 124 af 1. december 2014, Aftaletekst for forlig om reform af sygedagpengesystemet, Reformpakke 2020, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 208 af 15. februar 2013, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 138 (L 1) af 20. november 2015, Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 177 (L1) af 30. november 2015

9. ULIGHED I ET INTERNATIONALT PERSPEKTIV

Danmark er et af de lande som har den mindste ulighed. Ifølge OECD har Danmark den 3. laveste ulighed blandt OECD-lande målt på Gini-koefficienten, jf. figur 9. Dermed ligger Danmark på niveau med Norge og Finland, men har betydelig mindre ulighed end lande som Sverige, Holland og Tyskland.

Figur 9. Gini-koefficient, OECD-lande, 2013 eller nyeste

Anm.: Tal for Australien, Finland, Ungarn, Israel, Sydkorea, Mexico, Holland og USA er for 2014. Tal for Japan og New Zealand er for 2012

Kilde: OECD Stat

Boks 3. OECD vs Eurostat

I denne publikation benyttes OECD som kilde ved internationale sammenligninger af bl.a. Gini-koefficienten. Tilsvarende anvender både de økonomiske vismænd, Finansministeriet og Skatteministeriet OECD-data ved internationale sammenligninger af Gini-koefficienten.

Eurostat foretager også opgørelser af Gini-koefficienten. Finansministeriet udsendte i april 2014 en pressemeddelelse, som kritiserede brugen af Eurostat-tal i forbindelse med en sammenligning af ulighed på tværs af lande. Kritikken gik blandt andet på, at for Danmark bør Eurostat-data ikke sammenlignes over tid, fordi der er et databrud i 2010. Ifølge Danmark Statistik er Eurostats Gini-koefficient for Danmark mellem 1,0 og 1,7 pct. point for lav i årene 2007-2009¹¹. Dvs. hvis man sammenligner Eurostats tal for Danmark før og efter 2010 vil man generelt overvurdere stigningen i uligheden.

Der er usikkerhed forbundet med de internationale sammenligninger af Gini-koefficienten, både for opgørelserne fra OECD og Eurostat, herunder pga. stikprøveusikkerhed. Dertil kommer, at forskelle i fx aldersfordelingen og unges uddannelsestilbøjelighed påvirker den målte indkomstulighed i et givet år (som ikke giver sig udslag i tilsvarende ulighed set over hele livet). Hvis fx en større andel af de unge uddanner sig i Danmark sammenlignet med andre lande, vil det trække i retning af en større målt ulighed i Danmark i forhold til andre lande, fordi studerende typisk har en relativ lav indkomst.

Hertil kommer en række metodeforskelle mellem OECDs og Eurostats opgørelser, jf. tabel a. Eurostat ser bort fra både lejeværdi af egen bolig og prioritetsrenter, mens OECD udover lejeværdi

¹¹ Kilde: "Om usikkerhed i EU-SILCs målinger af indkomstfordelingen", <https://www.dst.dk/ext/arbejde-loen-og-indkomst/Eurostatulighed--pdf>

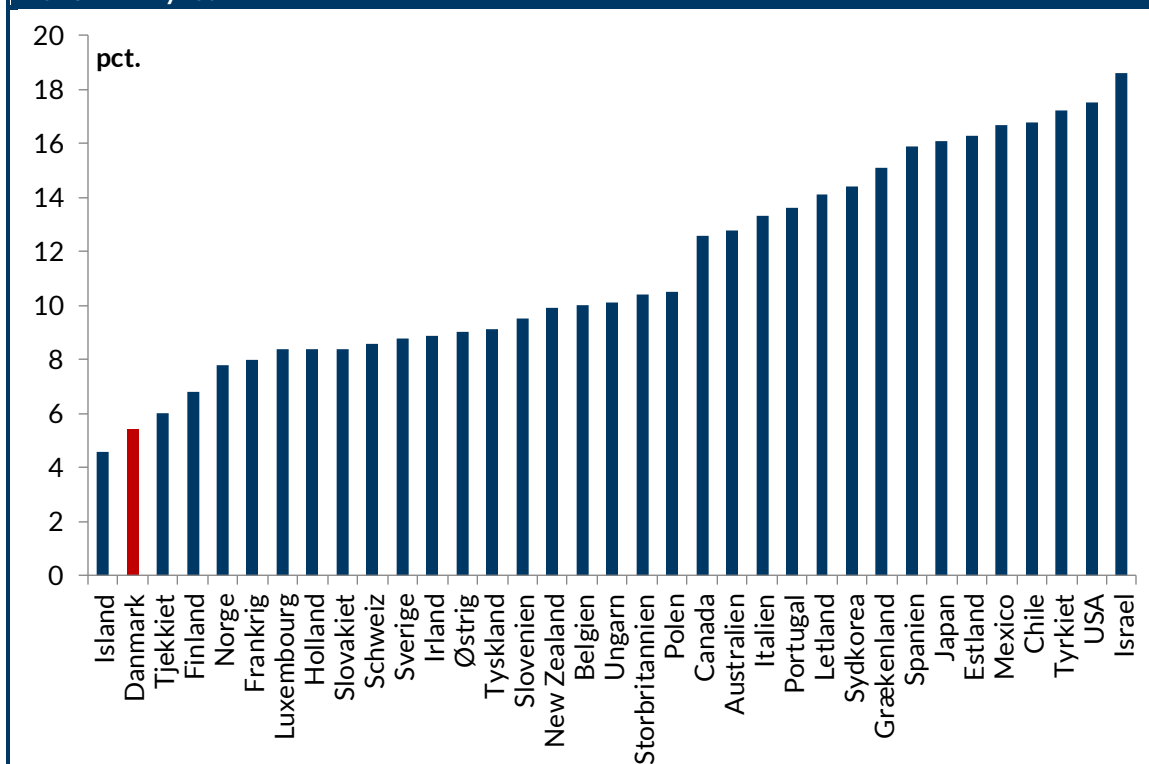
af egen bolig helt ser bort fra renteudgifter og i øvrigt ikke medtager negative indkomster. Dertil kommer en forskel i metoden til at korrigere for stordriftsfordele i familierne, den såkaldte ækvivalensmetode. Desuden er der forskel på datakilderne, hvor Eurostat anvender spørgeskemaundersøgelsen EU-SILC for alle lande. OECD anvender forskellige datakilder, dog for de fleste lande EU-SILC eller forbrugsundersøgelsen.

Metodeforskelle mellem Eurostat og OECD ved opgørelse af Gini-koefficient

	Eurostat	OECD
Indkomstbegreb	Disponibel indkomst (uden lejeværdig af egen bolig og prioritetsrenter)	Disponibel indkomst (uden lejeværdig af egen bolig og alle renteudgifter). Medtager ikke negative indkomster
Ækvivalensmetode (til beregning af stordriftsfordele i familier)	1. voksen: 1, Øvrige voksne (over 15 år): 0,5 Børn (under 15 år): 0,3 For en enlig med 2 børn: Ækvivalensfaktor = $1 + 2 \cdot 0,3 = 1,6$ For et par med 2 børn: Ækvivalensfaktor = $1 + 0,5 + 2 \cdot 0,3 = 2,1$	(Antal voksne i husstanden) ^{0,5} For en enlig med 2 børn: Ækvivalensfaktor = $3^{0,5} = 1,7$ Dvs. for et par med 2 børn: Ækvivalensfaktor = $4^{0,5} = 2$
Datakilder	EU-SILC (spørgeskemaundersøgelse)	Blandede datakilder, for de fleste lande EU-SILC eller forbrugsundersøgelsen (generelt spørgeskemaundersøgelser)

Kilde: Danmarks Statistik, "[Om usikkerhed i EU-SILCs målinger af indkomstfordelingen](#)", 9. december 2013

Også når man ser på antallet af personer med relativt lave indkomster, ligger Danmark i top. Danmark har ud af 35 OECD-lande den næstmindste andel af borgere med en indkomst, der er under halvdelen af medianindkomsten, jf. i øvrigt næste afsnit om personer med lave indkomster.

Figur 10. Andele af personer med indkomst under 50 pct. af medianindkomsten i OECD-lande, 2013 eller nyeste

Anm.: Tal for Australien, Finland, Ungarn, Israel, Sydkorea, Mexico, Holland og USA er for 2014. Tal for Japan og New Zealand er for 2012

Kilde: OECD Stat

10. LAVINDKOMSTGRUPPEN

Lavindkomstgruppen er defineret som de personer, der har en disponibel indkomst (bruttoindkomst minus indkomstskat) på under halvdelen af medianindkomsten i befolkningen. Medianindkomsten er den disponible indkomst for den person, som er præcis midt i indkomstfordelingen. I 2014 var medianindkomsten 224.000 kr. (2014-niveau opskrevet til 2016-PL), og lavindkomstgruppen består derfor af personer med disponible indkomster på under 112.000 kr. årligt eller ca. 9.300 kr. om måneden. Opgørelsen foretages med ækvivalerede disponible indkomster, jf. boks 1 ovenfor.

I 2014 var der ca. 395.000 personer i lavindkomstgruppen, svarende til 7,1 pct. af befolkningen, jf. tabel 8. Folkepensionister er stærkt underrepræsenterede, idet kun 1,2 pct. af folkepensionisterne indgår i lavindkomstgruppen. Tilsvarende er lønmodtagere, efterlønsmodtagere og førtidspensionister underrepræsenterede. Hvis man er kontanthjælpsmodtager, er der derimod en relativ stor sandsynlighed for at være i lavindkomstgruppe, idet 27,2 pct. af kontanthjælpsmodtagerne er i lavindkomstgruppen i 2014.

Tabel 8. Lavindkomstgruppen, antal personer i 2014

	Antal i lavindkomst- gruppen	Andel som er i lavindkomstgruppen
	personer	pct.
Selvstændige	22.200	13,1
Lønmodtagere	32.700	1,5
Modtagere af dagpenge	12.500	11,4
Uddannelsessøgende	146.000	25,0
Førtidspensionister	3.100	1,4
Folkepensionister	11.100	1,2
Efterlønsmodtagere	600	0,7
Kontanthjælpsmodtagere	44.400	27,2
Andre	62.500	46,6
Børn u. 15 år	60.100	6,3
I alt	395.300	7,1
I alt, ekskl. studerende	249.300	5,0

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

Studerende udgør 146.000 eller 37 pct. af lavindkomstgruppen. Studerende er i færd med at dygtiggøre sig og vil derfor senere i livet typisk opnå en relativ høj indkomst. Derfor er det ikke umiddelbart et problem at være i lavindkomstgruppen som studerende. Ser man bort fra de studerende, så er der 249.000 personer i lavindkomstgruppen, svarende til 5 pct. af befolkningen.

Det er ikke umiddelbart et problem at være i lavindkomstgruppen i et enkelt år, hvis man forud har haft højere indkomst f.eks. gennem beskæftigelse. Dermed er der mulighed for at spare op til dårligere tider. Derfor er det mere relevant at fokusere på længerevarende perioder med lav indkomst. Hvis man har en vis formue eller gode lånemuligheder, kan man også opretholde et pænt forbrug, selvom man har en lav indkomst. Derfor ser det næste afsnit nærmere på Thorning-regeringens fattigdomsgrænse, hvor der bl.a. tages højde for, om man har formue.

11. FATTIGDOMSGRÆNSE

Thorning-regeringen indførte i 2013 en officiel fattigdomsgrænse, som blev ophævet af V-regeringen i 2015. For at falde ind under denne fattigdomsgrænse, skal man tre år i træk have været i lavindkomstgruppen. Dog ses der bort fra personer med formuer på over 100.000 kr.¹² og studerende¹³, der efter endt studietid har udsigt til en væsentlig fremgang i disponibel indkomst.

Der er således tale om en relativ fattigdomsdefinition. En relativ fattigdomsdefinition har den ulempe, at den ikke forholder sig til hvilke varer (husleje, mad mv.), det er nødvendigt at have råd til for ikke at være fattig. Hvis hele Danmarks befolkning fordoblede deres indkomst, vil antallet af fattige ifølge

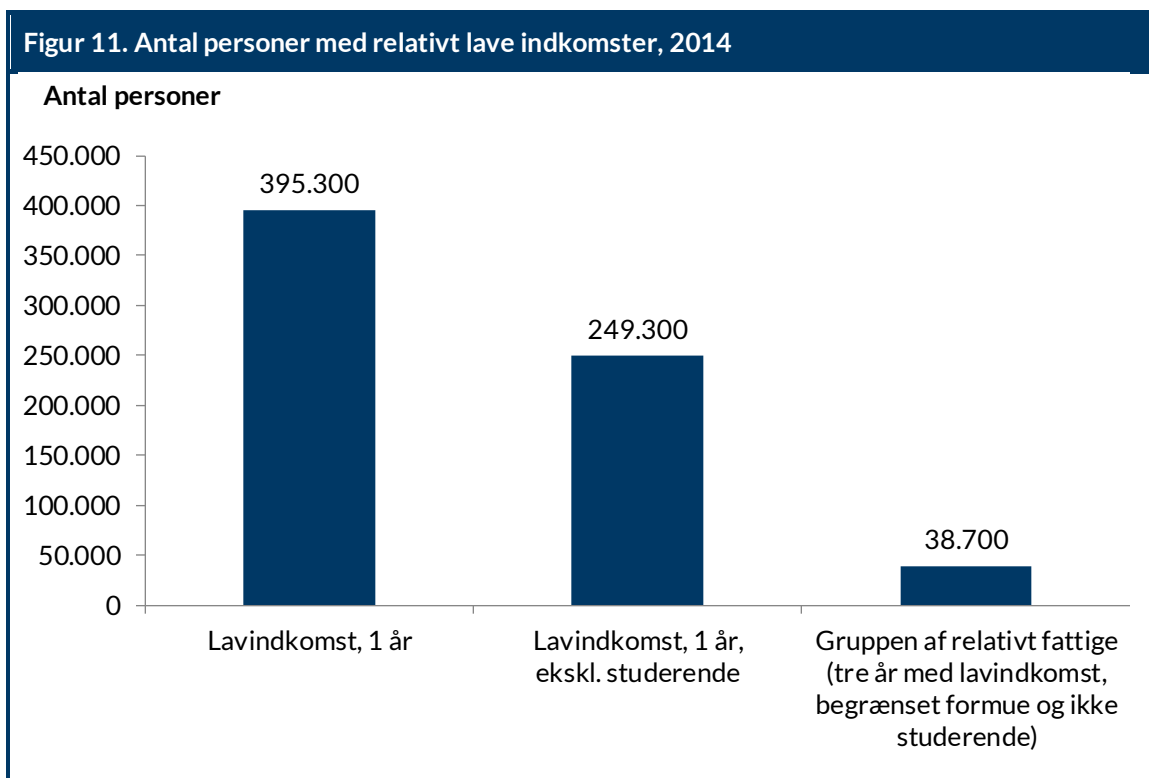
¹² Formuen på 100.000 er i 2010-niveau og korrigeres med udviklingen i medianindkomsten. Formuen opgøres som familiens nettoformue fordelt på antallet af voksne i familien. Nettoformuen opgøres som ejendomsaktiver og finansiell formue fratrasket passiver i form af registreret gæld.

¹³ samt personer i familie/boet med studerende

denne definition være uændret, selvom også personer med lave indkomster får fordoblet deres indkomst. I 2014 udgjorde grænsen for relativt fattige 111.000 kr. (2016-PL)¹⁴.

12. BESKRIVELSE AF GRUPPEN AF RELATIV FATTIGE

I 2014 var omkring 0,7 pct. af befolkningen eller 38.700 i gruppen med relativt fattige. Dermed er det kun ca. hver 10. af de 395.000 personer i lavindkomstgruppen, som er økonomisk fattige ifølge Thorning-regeringens fattigdomsgrænse, jf. figur 11.

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

Den største gruppe af relativt fattige var kontanthjælpsmodtagerne med 11.200 svarende til, at 7 pct. af kontanthjælpsmodtagerne var relativt fattige, mens der var 7.400 relativt fattige børn (knap 1 pct. af alle børn) jf. tabel 9.

¹⁴ Det bemærkes, at indkomstgrænsen for lavindkomstgruppen udgør 112.000 kr., mens indkomstgrænsen for gruppen af relativt fattige udgør 111.000 kr. Forskellen skyldes, at grænsen for relativt fattige er et gennemsnit af de seneste 3 års lavindkomstgrænse.

Tabel 9. Gruppen af relativt fattige, antal personer i 2014

	Antal i gruppen af relativt fattige personer	Andel som er i gruppen af relativt fattige pct.
Selvstændige	3.200	1,9
Lønmodtagere	2.900	0,1
Modtagere af dagpenge	1.200	1,1
Førtidspensionister	700	0,3
Folkepensionister	2.900	0,3
Efterlønsmodtagere	100	0,1
Kontanthjælpsmodtagere	11.200	6,9
Andre	9.200	6,0
Børn u. 15 år	7.500	0,8
I alt	38.700	0,7

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

13. UDVIKLING I ANTALLET I GRUPPEN AF RELATIVT FATTIGE

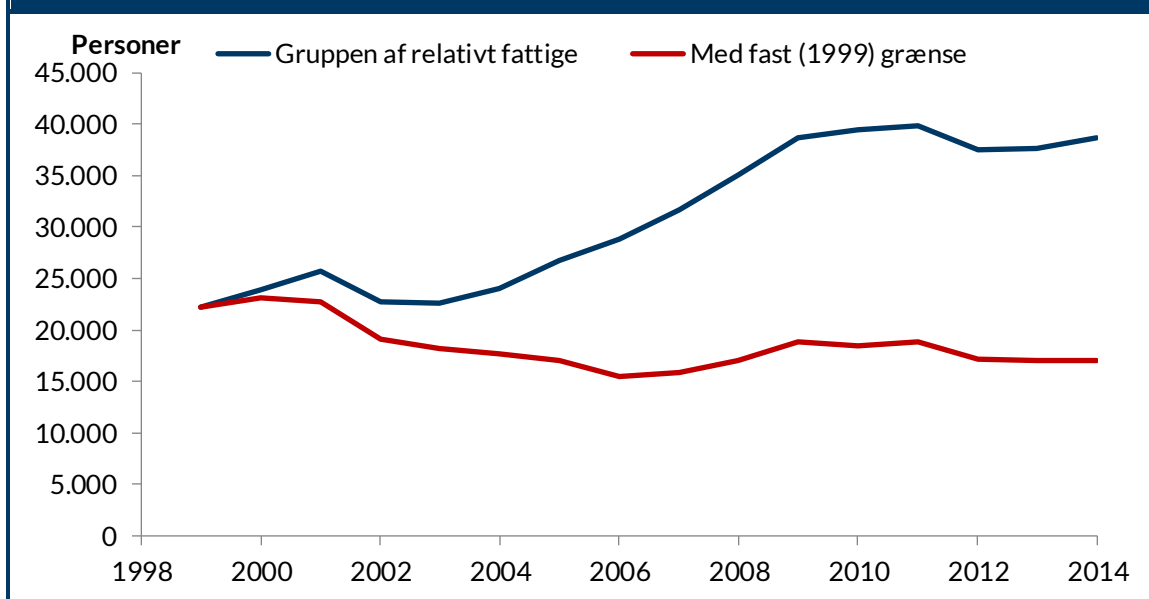
Antallet af personer i gruppen med relativt fattige er vokset fra ca. 22.000 i 1999 til knap 40.000 personer i 2011, særligt som følge af en stigning i perioden 2004-2009 jf. figur 12. Siden 2011 er antallet faldet med 1.000 personer til knap 39.000.

Tabel 10. Ændring i gruppen af relativt fattige fordelt på socioøkonomiske grupper, 1999-2014

	Antal			Andel som er i gruppen af relativt fattige		
	1999 personer	2014 personer	Forskel personer	1999 pct.	2014 pct.	Ændring pct.point
Selvstændige	2.900	3.200	200	1,4	1,9	0,5
Lønmodtagere	1.500	2.900	1.400	0,1	0,1	0,1
Modtagere af dagpenge	900	1.200	300	0,5	1,1	0,6
Førtidspensionister	600	700	100	0,2	0,3	0,1
Folkepensionister	1.000	2.900	1.800	0,2	0,3	0,1
Efterlønsmodtagere	100	100	0	0,0	0,1	0,0
Kontanthjælpsmodtagere	4.900	11.200	6.300	4,4	6,9	2,5
Andre	4.000	9.200	5.200	2,5	6,0	3,5
Børn u. 15 år	6.200	7.500	1.200	0,6	0,8	0,1
I alt	22.200	38.700	16.500	0,4	0,7	0,3

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

Figur 12. Antal personer i gruppen af relativt fattige 1999-2014

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

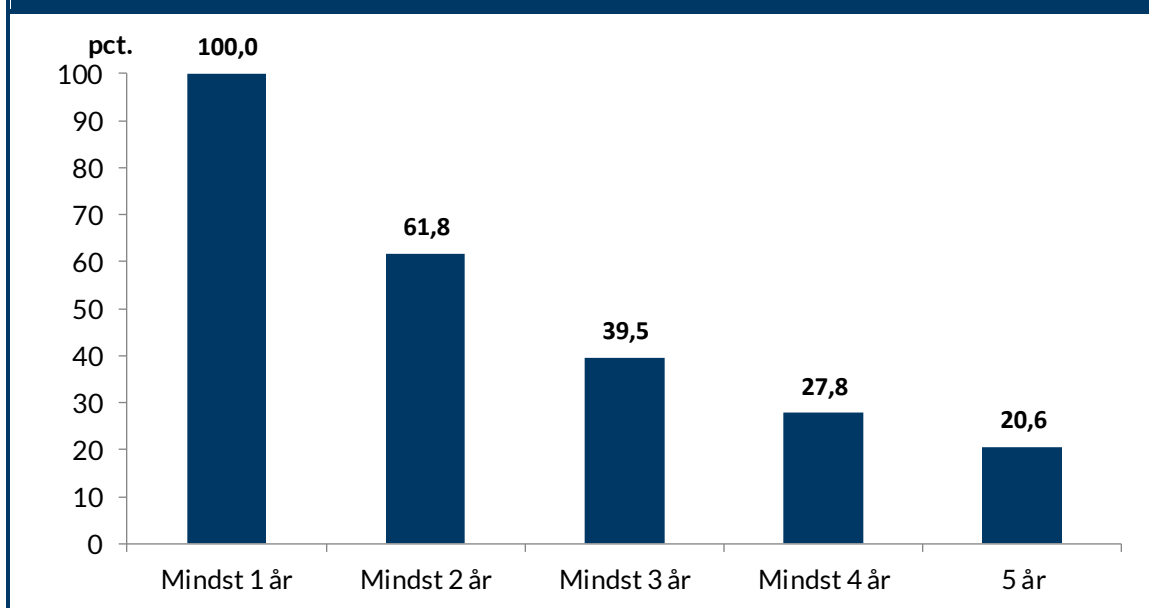
Som følge af realvæksten i økonomien og politik-tiltag (som f.eks. skattereformer) er medianindkomsten (som fattigdomsgrænsen afhænger af) vokset over perioden. I 1999 udgjorde grænsen for relativt fattige 90.000 kr., mens den i 2014 var vokset til 108.000 kr. (2016-prisniveau). Såfremt man havde beholdt 1999-grænsen som en absolut fattigdomsgrænse (dvs. uændret købekraft, hvor der kun korrigeres for udviklingen i forbrugerpriserne), ville antallet i fattigdomsgruppen være faldet fra ca. 22.000 til 17.000 personer fra 1999 til 2014.

Udviklingen i antallet af fattige afhænger således afgørende af, om man bruger en absolut eller relativ fattigdomsgrænse. Hvis man anvender et absolut fattigdomsbegreb, er antallet af fattige faldet siden 1999 med ca. 24 pct., mens det modsat er steget med ca. 74 pct., hvis man anvender en relativ fattigdomsgrænse (som Thorning-regeringen gjorde).

14. MOBILITET UD AF GRUPPEN AF RELATIVT FATTIGE

Der er en betydelig mobilitet ud af gruppen af relativt fattige, da en stor del af personerne kun er der i relativ kort tid. I 2010 var der 39.500 personer i gruppen af relativt fattige (dvs. lav indkomst i mindst 3 år samt lav nettoformue). Godt 60 pct. af disse personer (ca. 24.400) var også i gruppen året efter, mens ca. 40 pct. var relativt fattige i 3 år (2010-2012), jf. figur 13. Kun ca. 21 pct. (dvs. 8.200 personer) af de personer, som var relativt fattige i 2010, var relativt fattige i alle 5 år frem til 2014.

Figur 13. Mobilitet ud af relativ fattigdom i 2010

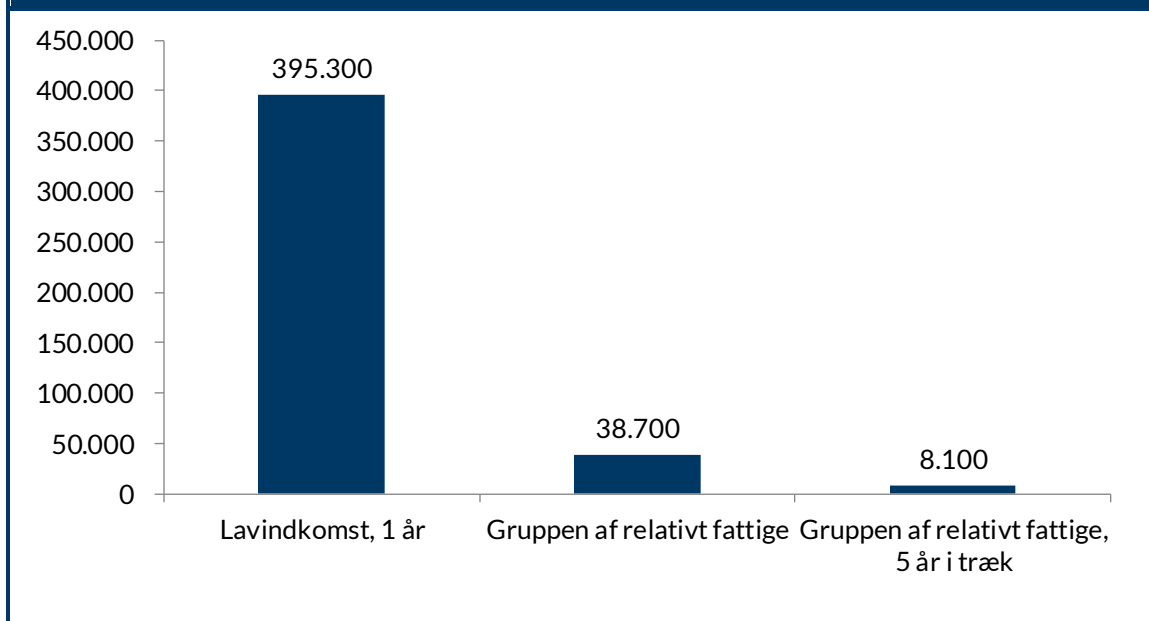

Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

15. SAMMENFATNING – LAVINDKOMSTGRUPPEN OG GRUPPEN AF RELATIVT FATTIGE

Som nævnt er der 395.000 personer i lavindkomstgruppen i 2014, eller 7,1 pct. af befolkningen, jf. også figur 14 nedenfor. Det inkluderer personer med lavindkomst i et enkelt år, herunder studerende. Ser man på gruppen af relativt fattige, dvs. personer (bortset fra studerende) med relativt lave indkomster i 3 år og lav nettoformue, så er der kun 38.700 personer i denne gruppe i 2014, svarende til 0,7 pct. af befolkningen. For gruppen af relativt fattige er der stor mobilitet. Ser man på personer, der har været i gruppen 5 år i træk, udgør gruppen ca. 8.100 personer eller ca. 0,14 pct. af befolkningen. Der er således tale om en meget lille gruppe af personer, der kan betegnes som økonomisk relativt fattige gennem en længere periode, selv når man anvender Thorning-regeringens fattigdomsgrænse.

Figur 14. Antal personer i lavindkomstgruppen og gruppen af relativt fattige, 2014

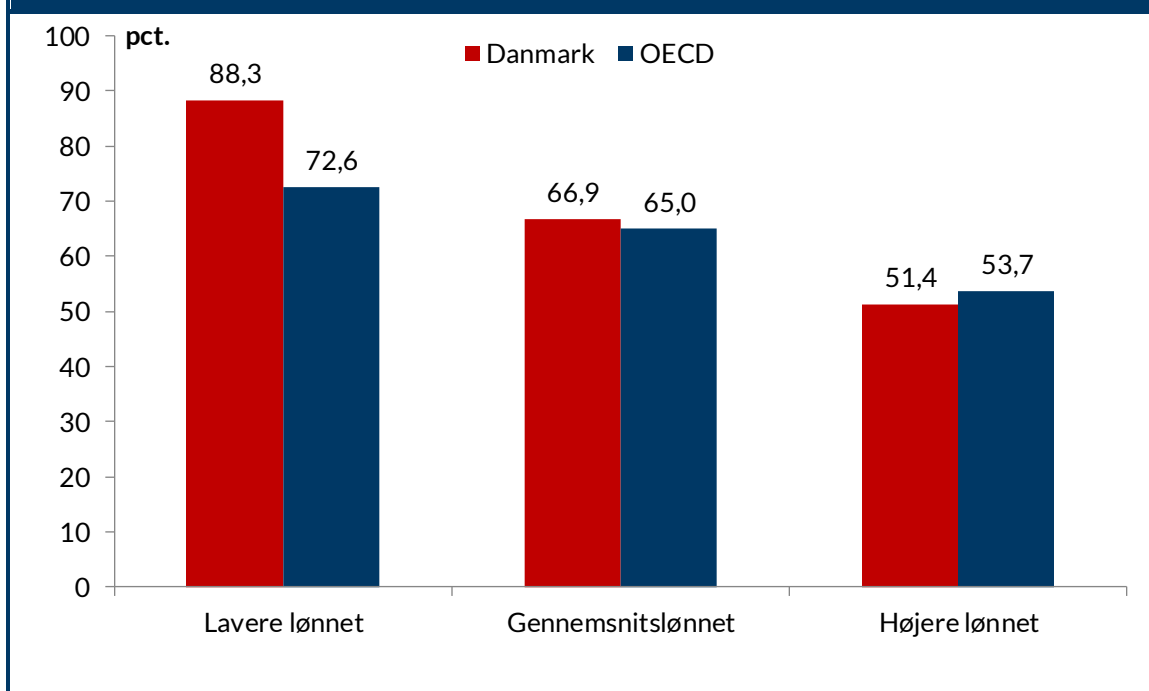
Kilde: CEPOS-beregninger på Danmarks Statistiks personregistre

16. INCITAMENTER TIL AT TAGE ET LAVTLØNSJOB

Regeringens kontanthjælpsloft forbedrer incitamentet til at tage et lavtlønsjob, som typisk giver en timeløn på 120 kr. i timen. Gevinsten ved at tage et lavtlønsjob ligger typisk omkring 2.000-4.000 kr. om måneden, hvor det tidligere lå på under 1.000 kr. om måneden for kontanthjælpsmodtagere over 30-år med børn. Kontanthjælpsloftet er derfor et skridt i den rigtige retning.

Danmark er dog fortsat kendetegnet ved at have relativt høje kompensationsgrader for lavtlønnede, bl.a. når man ser på dagpengesystemet. For lavtlønnede i Danmark er nettokompensationsgraden på 88 pct. Til sammenlign er gennemsnittet blandt OECD-lande på knap 73 pct., jf. figur 15. En nettokompensationsgrad på 88 pct. betyder, at hvis man som beskæftiget har en disponibel indkomst på f.eks. 150.000 kr., så vil man som ledig have en disponibel indkomst på 132.000 kr. (88 pct. af 150.000 kr.)

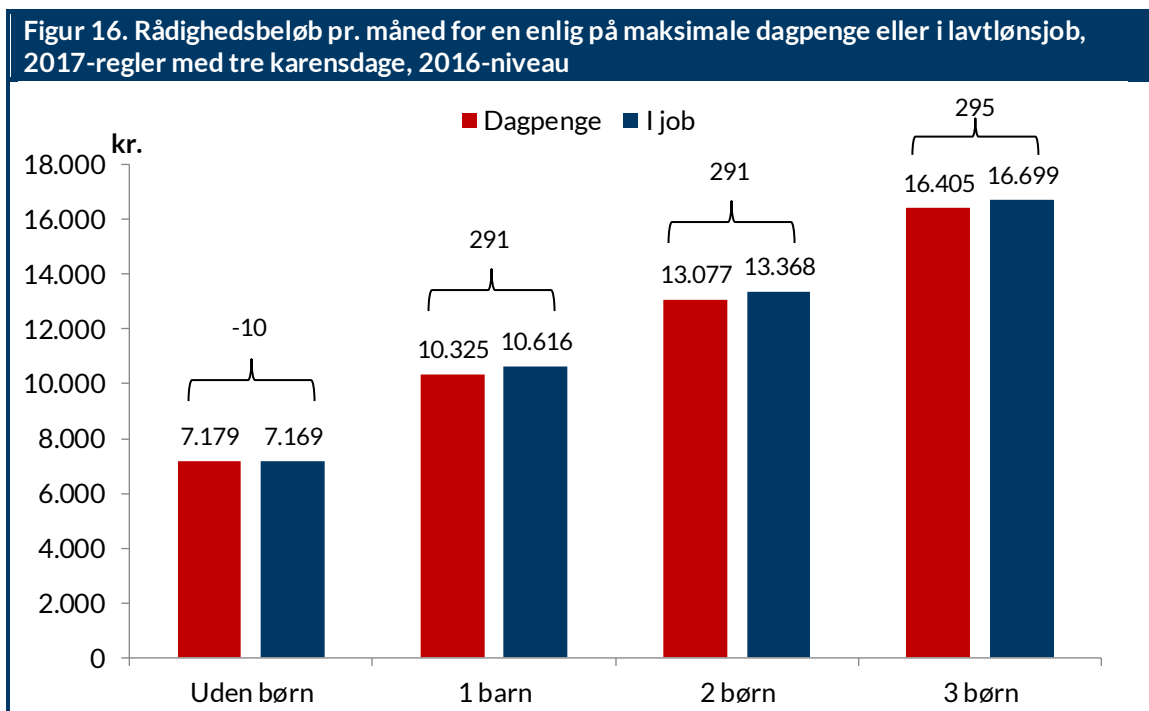
Figur 15. Nettokompensationsgrader for forsikrede ledige, Danmark og OECD, 2014

Anm.: "OECD" angiver gennemsnittet for OECD-landene. Nettokompensationsgraden er beregnet som gennemsnittet af de seks familietyper, der benyttes i OECD's "Tax-Benefit Calculator". En lavere lønnet tjener 67 pct. af en gennemsnitlig arbejders løn, mens en højere lønnet tjener 150 pct. af en gennemsnitlig arbejders løn.

Kilde: OECD

For en dagpengemodtager er incitamentet til at tage et lavtlønsjob således begrænset. For en enlig uden børn på maksimale dagpenge er der et lille tab ved at tage et lavtlønsjob (ca. 120 kr. i timen) på 10 kr. om måneden, jf. figur 16. For dagpengemodtagere med børn er gevinsten ved at tage et lavtlønsjob på ca. 300 kr. om måneden. Det er en meget lille gevinst, hvilket bidrager til, at ledige dagpengemodtagere i nogle tilfælde ikke tager lavtlønsjob.

Kilde: Se appendiks 1

En reduktion i dagpengene vil øge gevinsten ved at tage et job, og derigennem øge beskæftigelsen. Dagpengekommissionen beregnede, at en 10 pct. reduktion i dagpengene vil øge beskæftigelsen med 13.000 personer¹⁵. En reduktion i dagpengeperioden fra 2 til 1 år vil øge beskæftigelsen med 22.000 personer¹⁶.

17. ROCKWOOL FONDENS MINIMUMSBUDGET

Rockwool Fonden har udarbejdet et bud på et minimumsbudget. Rockwool Fonden definerer minimumsbudgettet som det laveste rådighedsbeløb, der skal til hver måned for at opretholde en beskedent tilværelse. I budgettet er der antaget minimumsudgifter til det enkelte familiemedlem til ting og goder, som den pågældende person kan bruge. F.eks. tøj, transport samt mad og drikke. Minimumsbudgettet (før boligudgift) svinger fra 10.000 kroner for en enlig person uden børn til 23.200 kroner for et par med tre børn. Minimumsbudgettet definerer således en absolut fattigdomsgrænse, mens Thornings mål var et relativt fattigdomsmål (der betød, at hvis medianindkomsten blev fordoblet, så blev den relative fattigdomsgrænse også fordoblet, selvom de relativt fattige også fik fordoblet deres indkomst).

Rockwool Fondens minimumsbudget ligger meget tæt på eller lidt under rådighedsbeløbet for personer, der berøres af kontanthjælpsloftet, jf. nedenstående tabel 11. Bemærk at tallene for minimumsbudget i tabellen er efter udgifter til bolig og daginstitution.

¹⁵ Dagpengekommissionen: "Dagpengemodellen, Teknisk analyserapport", oktober 2015

¹⁶ Dagpengekommissionen: "Dagpengemodellen, Teknisk analyserapport", oktober 2015

Tabel 11. Rockwool Fondens minimumsbudget sammenlignet med rådighedsbeløb for personer berørt af kontanthjælpsloftet, 2015-niveau

	Enlig			Par			
	0 børn	1 barn	2 børn	0 børn	1 barn	2 børn	3 børn
Rådighedsbeløb for personer der rammes af kontanthjælpsloftet, efter boligudgifter (husleje, el, vand og varme) og udgifter til daginstitution, Beskæftigelsesministeriet	5.300	7.200	10.200	9.200	13.800	14.400	15.300
Minimumsbudget, ekskl. boligudgift (husleje, el, vand og varme)	5.219	6.562	9.345	9.400	10.473	13.189	15.372
Forskel	81	638	855	-200	3.327	1.211	-72

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed og Beskæftigelsesministeriet

Rockwool Fonden har lagt ind i sit minimumsbudget, at der er udgifter på 1.100 kr. om måneden til forsikringer. Det er højt, da en indboforsikring koster ca. 200 kr. om måneden. Den høje forsikringspræmie skyldes bl.a., at der også antages udgifter til A-kasse-kontingent, hvilket ikke er relevant for en kontanthjælpsfamilie. Månedlige transportudgifter på 2.300 kr. for en kontanthjælpsfamilie for kommer også højt, ligesom man må undre sig over et bogbudget på 800 kr. om året, når bøger kan lånes gratis på biblioteker. Desuden antages, at familien har et Netflix-abonnement. Det bør ikke være en del af et minimumsbudget.

APPENDIKS 1– BEREGNINGER MHT. RÅDIGHEDSBELØB FOR DAGPENGEMODTAGERE

Tabel 12. Rådighedsbeløb for en enlig på maksimale dagpenge eller i lavtlønsjob, 2017-regler med tre karensdage, 2016-niveau

	Ingen børn		1 barn		2 børn		3 børn	
	Dagpenge	I job	Dagpenge	I job	Dagpenge	I job	Dagpenge	I job
Arbejdstimer/uge	0 timer	37 timer	0 timer	37 timer	0 timer	37 timer	0 timer	37 timer
Bruttoløn	0	231.963	0	231.963	0	231.963	0	231.963
Dagpenge	216.557	0	216.557	0	216.557	0	216.557	0
Skattepligtig indkomst	216.557	231.963	216.557	231.963	216.557	231.963	216.557	231.963
Arbejdsmarkedsbidrag	0	18.305	0	18.305	0	18.305	0	18.305
Skat	57.153	51.686	56.944	47.822	56.734	47.612	56.734	47.612
Skattepligtig indkomst efter skat	159.404	161.972	159.613	165.837	159.822	166.046	159.822	166.046
Boligstøtte	6.715	6.715	23.031	22.984	34.114	34.067	41.250	41.250
Børnerelaterede ydelser	0	0	40.308	40.308	72.164	72.164	110.618	110.618
Samlet indkomst efter skat	166.119	168.687	222.951	229.128	266.100	272.276	311.690	317.913
Boligudgift, inkl. vand, varme og el	56.630	56.630	75.711	75.711	85.834	85.834	91.491	91.491
ATP, A-kasse, fagforening	23.342	20.189	23.342	20.189	23.342	20.189	23.342	20.189
Forældrebetaling til dagtilbud	0	0	0	0	0	0	0	0
Transportudgifter	0	5.839	0	5.839	0	5.839	0	5.839
Samlede udgifter	79.972	82.658	99.053	101.739	109.176	111.862	114.833	117.520
Rådighedsbeløb	86.147	86.029	123.898	127.389	156.924	160.414	196.857	200.394
Rådighedsbeløb pr. md.	7.179	7.169	10.325	10.616	13.077	13.368	16.405	16.699
Forskelsbeløb pr. md.	-10		291		291		295	
Nettokompensationsgrad	1,00		0,97		0,98		0,98	

Kilde: CEPOS-beregninger på Økonomi- og Indenrigsministeriets familietypemodell

APPENDIKS 2 – GINI-KOEFFICIENT I OECD-LANDE

Tabel 13. Gini-koefficient,
OECD-lande, 2013 eller nyeste

	pct.
1 Island	24,4
2 Norge	25,2
3 Danmark	25,4
4 Slovenien	25,5
5 Finland	25,7
6 Tjekkiet	26,2
7 Belgien	26,8
8 Slovakiet	26,9
9 Østrig	28,0
10 Luxembourg	28,1
11 Sverige	28,1
12 Holland	28,3
13 Ungarn	28,8
14 Tyskland	29,2
15 Frankrig	29,4
16 Schweiz	29,5
17 Polen	30,0
18 Sydkorea	30,2
19 Irland	30,9
20 Canada	32,2
21 Italien	32,5
22 Japan	33,0
23 New Zealand	33,3
24 Australien	33,7
25 Portugal	34,2
26 Grækenland	34,3
27 Spanien	34,6
28 Letland	35,2
29 Storbritannien	35,8
30 Estland	36,1
31 Israel	36,5
32 Tyrkiet	39,3
33 USA	39,4
34 Mexico	45,9
35 Chile	46,5

Anm.: Tal for Australien, Finland, Ungarn, Israel, Sydkorea, Mexico, Holland og USA er for 2014. Tal for Japan og New Zealand er for 2012

Kilde: OECD Stat

APPENDIKS 3 – INDKOMSTDEFINITIONER MV.

Boks 4. Metodevalg

Indkomstdefinition:

Analyserne i denne publikation benytter Danmarks Statistiks nyeste (2013) definition af disponibel indkomst med tre ændringer:

1. Den imputerede lejeværdi af egen bolig beregnes som 4 pct. af ejendomsvurderingen.
2. Private pensionsindbetalinger er fratrasket den disponible indkomst.
3. Personer som har opholdt sig i landet i mindre end 365 dage får skaleret deres indkomster op til helårsniveau.

Population:

Følgende personer og deres familier er udeladt:

1. Udeboende børn under 18 år
2. Personer der ikke er skattepligtige
3. Personer som ikke er slutlignet
4. Personer som har opholdt sig mindre end 90 dage i landet
5. Personer med en ækvivaleret disponibel indkomst på 0 kr. (ekskl. grøn check)

Familiebegreb:

Særligt i forbindelse med ækvivalering af de disponible indkomster har det betydning, hvordan man definerer en familie. I denne publikation har vi benyttet Danmarks Statistiks D-familiebegreb.

Ækvivalering:

Ved beregning af stordriftsfordele har vi benyttet OECD-ækvivaleringsfaktoren (Antal personer i familie)^{0.6}. Se boks 1 for en forklaring af ækvivalering og stordriftsfordele.